

დოქტორანტების სექცია Doctoral Section

Mariam Giorgashvili

Georgia, Tbilisi

TSU, PhD Student

The Search For New Identity on the Pages of Magazine „Pioneri“ („Nakaduli“)

Purpose of this report is to analyze periodicals for children in the late 1980s and early 1990s – „Pioneri“ („Nakaduli“ since 1990). The pages of these periodicals illustrate the quest of young generation for the new national and cultural identity. Along with the fiction, the magazine contained the interviews and analytical articles evaluating the contemporary events. The opinions of the outstanding public figures about the role of the Youth in the national movement, the painful process of re-valuation of the beliefs. Politically biased Komsomol (Communist Young League) started to fail and the alternative youth groups with diverse goals and interests emerged; the magazine added the rubric Conversations About Religion. Involvement of the young generations into the social processes raised hopes, but owing the fact of the past hardships and the difficult heritage of the country the crisis is inevitable.

Key words: 1990s, periodicals for children, new identity.

მარიამ გიორგაშვილი
საქართველო, თბილისი
თსუ, დოქტორანტი

ახალი იდენტობის ძიება ჟურნალ „პიონერის“ („ნაკადულის“) ფურცლებზე

XX საუკუნის 80-90-იანი წლები რთული და საინტერესო ისტორიული მონაკვეთია საქართველოს ცხოვრებაში. ეპოქის პერიპეტეებს კარგად ასახავს პერიოდული გამოცემები – ქრონიკა, რომელიც ფეხდაფეხ მიჰყვება სოციალურ და კულტურულ ცხოვრებას. ჩვენი მიზანია, გავაანალიზოთ და შევაფასოთ ის პერიპეტეები, რომლებიც საბჭოთა კავშირის ნგრევას, ძველი წესრიგის რღვევას და ახალი თაობის მიერ ახალი ნაციონალური და კულტურული იდენტობის ძიებას უკავშირდება. საკვლევ მასალად გამოყენებულია 80-იანი წლების მიწურულისა და 90-იანი წლების დასაწყისის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი საბავშვო პერიოდული გამოცემა „პიონერი“ (1990 წლიდან – „ნაკადული“).

„მსოფლიო რუკიდან საბჭოთა კავშირის გაქრობამ მრავალი პრობლემის წინაშე დააყენა ყოფილი საბჭოთა რესპუბლიკები. თავის დროზე თავს მოხვეული საბჭოთა იდენტობის დანგრევამ და გაქრობამ ხალხები ერთგვარ აპათიაში ჩააგდო. პირველი სიხარულისა და თავისუფლების „გაცნობიერების“ შემდეგ ისინი ერთგვარმა შიშმა მოიცვა. შიშმა, რომელიც რეალურ, უცხო სამყაროსთან და წესრიგთან შეხებით იყო გამოწვეული. მათ შორის საქართველოს საზოგადოება (თავისი ეროვნული უმრავლესობითა და უმცირესობით), რომლის წინაშეც დადგა: პოლიტიკური, ეკონომიკური, სოციალური და კულტურული ორიენტაციის პრობლემა, რომელთა გადასაჭრელად, პირველ რიგში, საჭიროა საკუთარი იდენტობის გარკვევა“ (ქვრივიშვილი 2009: 101). ახალი იდენტობის ძიებაში ცხადი გახდა, რომ უპირატესობა ნაციონალურ თვითგამორკვევას მიენიჭებოდა, ვიდრე სამოქალაქო საზოგადოების ფორმირებას. ქაოსის პირობებში სტაბილურად მოსახელთებელი სწორედ ერის, ნაციის გაგება გახდა. ამასთან, წინ წამოიწია რელიგიურმა მახასიათებელმა, რომელმაც თავისი განსაკუთრებული როლი შეასრულა ახალი რეალობის ფორმი-

რებასა და ერთობის ჩამოყალიბებაში. გააქტიურდა დისკუსია განათლების სისტემის გარდაქმნის შესახებაც. აღნიშნული საკითხების საილუსტრაციოდ ჟურნალი „პიონერი“ („ნაკადული“) მსუყე მასალას იძლევა. თითქოს მოულოდნელია საყმაწვილო ჟურნალის ფურცლებზე პოლიტიკური შინაარსის დისკუსიები, მაგრამ თუ გავითვალისწინებთ ეროვნული მოძრაობის საყოველთაოობას და საპროტესტო აქციებში მოსწავლეთა და სტუდენტთა ჩართულობას, ვფიქრობთ, ეს ლოგიკურია.

ჟურნალი „ნაკადული“ საზოგადოებრივ ცხოვრებაში დაარსების დღიდან (1904 წ.) მნიშვნელოვან როლს ასრულებდა. ჟურნალის სულისჩამდგმელი და პირველი რედაქტორი მარიამ დემურია იყო (1906-1910), მისი გარდაცვალების შემდეგ კი გამოცემა ნინო ნაკაშიძემ ჩაიბარა. ჟურნალთან სხვადასხვა დროს თანამშრომლობდნენ აკაკი წერეთელი, იროდიონ ევდოშვილი, შიო მღვიმელი, ვაჟა-ფშაველა, ვარლამ რუხაძე, სოფრომ მგალობლიშვილი, ეკატერინე გაბაშვილი და სხვები. გასაბჭოებიდან რამდენიმე წელიწადში ჟურნალმა სახელთან ერთად კონცეფციაც შეიცვალა – 1928 წლიდან „ნაკადულს“ „ოქტომბრელი“ დაერქვა და მას განათლების სახალხო კომისარიატი გამოსცემდა. გამოცემის უმთავრეს მიზანს, ცხადია, საბჭოთა მოქალაქის აღზრდა წარმოადგენდა. უკვე 1990 წლის თებერვლიდან ჟურნალ „პიონერს“ ეცვლება სახელი და იბეჭდება „ნაკადულის“ სახელწოდებით. ჟურნალის შინაარსსაც მალევე დაეტყო ახალი დროება*. თავის მხრივ, ჟურნალი „პიონერი“ საქართველოს ახალგაზრდობის ლენინური კომუნისტური კავშირის ცენტრალური კომიტეტის – ალკვ ცკ-ის – და ლენინის სახელობის პიონერთა ორგანიზაციის რესპუბლიკური საბჭოს ყოველთვიურ ჟურნალს წარმოადგენდა, რომელიც 1926 წლიდან ახალგაზრდების ჰომო სოვიეტკუსებად, საბჭოთა სანიმუშო მოქალაქეებად აღზრდას, საბჭოთა იდენტობის

---

*სავარაუდოდ, ეკონომიკური კრიზისის გამო, 1994-1998 წლებში ჟურნალის ნომრები არასრულყოფილადაა გამოცემული – ზოგ წელიწადს სულ არ გამოსულა (1993), ზოგ წელიწადს – ერთი, ზოგჯერ კი მხოლოდ რამდენიმე ნომერია გამოსული. საანალიზოდ 1990-1992 წლების ნომრები შევარჩიეთ, ვინაიდან ყველაზე მკაფიოდ სწორედ მათშია ასახული გარდამავალი ეპოქისთვის დამახასიათებელი ძვრები. ნომრები შევარჩიეთ, ვინაიდან ყველაზე მკაფიოდ სწორედ მათშია ასახული გარდამავალი ეპოქისთვის დამახასიათებელი ძვრები.

შენებასა და განმტკიცებას ემსახურებოდა. ამდენად, ყოველთვის იდეოლოგიზებული და პროპაგანდისტული იყო. გარდა მხატვრული ნაწარმოებებისა, მასში აქტიურად იბეჭდებოდა პიონერთა მიღწევების, ახალგაზრდული კომკავშირის ღონისძიებების, პიონერთა სახლის წრეების საქმიანობისა თუ დამძობილებულ რესპუბლიკებში ახალგაზრდათა ვიზიტების შესახებ. ჟურნალის ესთეტიკა – ყდა, ფოტოები, ილუსტრაციები – საბჭოთა ესთეტიკის ნიმუშია. თუმცა პოლიტიკური დისკურსის ცვლილებასთან ერთად ნელ-ნელა იცვლება ვიზუალური მხარე და შინაარსი, 1990 წელს კი – სახელწოდებაც. ჟურნალს ემატება ახალი რუბრიკები – სერიულად იბეჭდება სტატიები რელიგიის შესახებ, თანამედროვე როკ-მუსიკოსების ბიოგრაფიები („ქუინი“, „ბითლზი“, „აერონ მეიდენი“, ელტონ ჯონი, „ჰელოუინი“, ბონ ჯოვი, „გენეზისი“, სტივ უანდერი, პოლ მაკარტნი და სხვ.), სტატიები თინეიჯერის ფსიქოლოგიის, სექსუალური აღზრდის შესახებ. ჟურნალის ფურცლებზე თანდათან ჩნდება ნაციონალური იდენტობისთვის მნიშვნელოვანი სიმბოლიკა და ტექსტები – დამოუკიდებელი სა-ქართველოს დროშა, 9 აპრილისა და 26 მაისისადმი მიძღვნილი ილუსტრაციები, 9 აპრილისადმი მიძღვნილი სამგლოვიარო მიმართვა*, სამგლოვიარო განცხადება მერაბ კოსტავას გარდაც-

---

* „საზარელ ტკივილად დაუარა ქართველობას თანამომქმეთა გულებიდან აღმომხდარმა გმინვამ. სულისშემძვრელ გუგუნად გადაუარა ჩვენს მთაბარს თბილისში ჩამოკრულმა გლოვის ზარმა. ვაი, რომ წლევეანდელმა გაზაფხულმა ჩვეული სიხარულის ნაცვლად ცრემლი და მწუხარება მოგვიტანა. ვაი, რომ ამ დღეებში ჩვენს მიწა-წყალზე მოსული ყველა გლოვის გამოსახატავად დაგვჭირდა. რა უცბად შეუცვალა თალხმა ფერმა ჩვენს სოფელ-ქალაქებს იერსახე, რა უცბად ჩაგვიქრო უბედურებამ დიმილი, რა უცბად დასწია დადვრილმა სისხლმა უკან ყველა საზრუნავი. სრულიად საქართველომ უჭირისუფლა 9 აპრილს თბილისში, რუსთაველის პროსპექტზე დატრიალებული ტრაგედიის დროს დაღუპულ თავის შვილებს. კიდევ დიდხნს ვივლით ცრემლით თვალდაბინდულნი და გაოგნებულნი, დიდხანს გვეტკინება ჭრილობა, მაგრამ სწორედ ახლა გვმართებს დიდ-პატარას კეთილგონიერება, სულიერი ძალების მოკრება და თავის ამაყად აწევა. დღეს ხომ ჩვენ ყველანი ასე ვჭირდებით ჩვენს სამშობლოს, ათას ჭირგამოვლილ მამულს. გვერწმუნეთ, დიდი და ზოგჯერ მწარე გამოცდილების მქონე უფროს თაობას უფლება აქვს გირჩიოთ და მოგიწოდოთ: დღეს მთელ ჩვენს ხალხს, ჩვენს ახალგაზრდობას, ჩვენს მოზატრდ თაობას უპირველესად გრძნობების დაოკება, წინდახედულობის, გონიერების მოხმობა მართებს. ნებისმიერმა დაუფიქრებელმა ნაბიჯმა

ვალების გამო, საგანგებო განცხადება ზვიად გამსახურდიას პრეზიდენტად არჩევის შესახებ და სხვა.

ეროვნული მოძრაობის გაძლიერებასთან ერთად პოლიტიკური შინაარსი ეძლევა ლამის ყველაფერს ქვეყანაში. მოძრაობის საყოველთაოობა იმითაც გამოიხატა, რომ პოლიტიკური შინაარსის წერილებს, ინტერვიუებსა თუ ილუსტრაციებს საყმაწვილო ჟურნალიც ვერ უვლის გვერდს. გარდამავალ წლებში მნიშვნელოვან როლს სწორედ ახალგაზრდობა ასრულებს, ის ახალგაზრდები, რომლებიც ამ ჟურნალის სავარაუდო აუდიტორიის დიდ ნაწილს შეადგენდნენ. განსაკუთრებით საინტერესო აღმოჩნდა ეს ნომრები იმ თვალსაზრისითაც, რომ თემები და საკითხები, რომლებზეც საზოგადო მოღვაწეები ინტერვიუებში საუბრობენ, აქტუალობას დღემდე ინარჩუნებს, რაც, ჩვენი აზრით, იმის დადასტურებაა, რომ ღირებულებათა გადაფასების მტკივნეული პროცესი, რომელიც 30 წლის წინ დაიწყო, კვლავ გრძელდება. შეფასებები ზოგ შემთხვევაში ძალიან ფრთხილი, ზოგ შემთხვევაში – ხისტი და პირდაპირია. სტრიქონებს შორის დაბნეულობა იკითხება, დაბნეულობა, რომელიც ახალი რეალობის თანმდევაა. ეს ხომ წიგნებში წაკითხული ისტორია არ იყო დამოუკიდებლობის შესახებ. ახალი გამოცდილება ახალ გამოწვევებს გულისხმობდა.

საანალიზოდ გამოყენებული მასალიდან შეგვიძლია გამოვყოთ რამდენიმე ასპექტი, რომელთა გათვალისწინებითაც თვალსაჩინოა, როგორ ნელ-ნელა კარგავს მნიშვნელობას ძველი ცნებები და მათ ადგილს ახალი ნარატივები იკავებს.

კერძოდ:

ა) ნაციონალისტური ნარატივი

მიუხედავად იმისა, რომ საბჭოთა კავშირი მულტიეთნიკური სახელმწიფო იყო, რომელიც ერთიანი საბჭოთა იდენტობის შენებისკენ მიისწრაფოდა, ნაციონალური საზღვრების სრული გაქრობა მიუღწეველი აღმოჩნდა. საბჭოთა იდეოლოგიის რყევის

შეიძლება უფრო გაგვიმრავლოს ჭირი. თითოეულმა გაუაზრებელმა სიტყვამ, თავდაუჭერელმა საქციელმა შეიძლება მოუშუშებელი ჭრილობა მიყენოს სათაყვანებელ სამშობლოს. სწორედ დღევანდელი მოზარდები ხართ მამულის ხვალინდელი დღე და ნუ ინდომებთ მის უბედურებას. ნუ დაგავიწყდებათ-თქვენზე ჰკიდია საქართველოს მომავალი!" (პიონერი, 1989 წელი, N4)

პა-რალელურად იწყება ეროვნული იდენტობის ძიება (თუ გახსენება?) და, თუ მერაბ მამარდაშვილს დავესესხებით, ქვეყანა იწყებს ცხოვრების ხელმეორედ სწავლას. 1989-1991 წლების „პიონერში“ გააქტიურდა დისკუსია იმის შესახებ, თუ რა არის პატრიოტიზმი, კოსმოპოლიტიზმი, ნაციონალიზმი, ინტერნაციონალიზმი. აღნიშნულ ცნებებს ჟურნალის ფურცლებზე სხვადასხვა საზოგადო მოღვაწე აზუსტებს. იმპერიალისტური „ეთნიკური პოლიტიკა“, რომელიც ხალხთა მშობაზე იყო დამყარებული, რეპრესიული მანქანის შესუსტებასთან ერთად შეირყა. მეცნიერი ზურაბ ჭუმბურიძე აღნიშნავს, რომ „განსაკუთრებით მავნე და საშიშია გაბატონებული ერის ნაციონალიზმი, რასაც შედეგად მოსდევს სხვა ერების სიძულვილი, ანუ შოვინიზმი, ნაციონალური ჩაგვრა მცირე ერთა ინტერესების უგულვებელყოფა. რაც შეეხება ჩაგრული ერის ნაციონალიზმს, მას ერთგვარად გამართლება მაინც აქვს, რამდენადაც ის ეროვნული ჩაგვრის წინააღმდეგ არის მიმართული და ასე თუ ისე დემოკრატიულ შინაარსს ატარებს. ამ გაგებით ნაციონალიზმი საღანძღავი სიტყვა არაა“ (ჭუმბურიძე 1989: 1). როგორც ჩანს, ჩაგრული ერის თვითგამორკვევის პროცესი ერთგვარად გულისხმობდა კიდევ ნაციონალისტური ნარატივის გააქტიურებას. 1989 წლის მეშვიდე ნომერშივეა ინტერვიუ ისტორიკოს ლევან სანიკიძესთან. მასში აღნიშნულია, რომ იგი ხელმძღვანელობს ახლადდაარსებულ დემოგრაფიულ ფონდს, რომლის მიზანი „საკუთარ მიწაზე ქართველთა ინტენსიური მატებაა“. სანიკიძის თქმით, მიუხედავად იმისა, რომ მოსახლეობა უკვე 5 მილიონს აჭარბებს, მასში ქართველთა პროცენტი მოკრძალებულია. მისი მოსაზრებები ერთგვარად რადიკალურიცაა: „ჩვენ გვინდა შევქმნათ ისეთი საერთო განწყობილება, რომ უოჯახობა სირცხვილად ვაქციოთ საზოგადოების ყოველი წევრისთვის, მით უფრო მამაკაცებისთვის. ამგვარებს ნამდვილი ბრძოლა უნდა გამოვუცხადოთ – გადავუკეტოთ გზა სამსახურებრივი დაწინაურებისკენ, წარმატებისკენ. აი, რას ამბობს ძველი ინდური კანონი: „ადამიანო, თუ არ შეჰქმენ ადამიანი, შენ ხარ მკვლეელი“ (სანიკიძე 1989: 3) იგი საჭიროდ მიიჩნევს, კონსტიტუციაში იმ მუხლის შეტანას, რომელშიც აღნიშნული იქნება, რომ „საქართველოს მთელი მიწა, წყალი და ბუნებრივი სიმდიდრე ეკუთვნის ქართველ ხალხს“.

1989 წლის აპრილის ნომერშივეა გრიგოლ აბაშიძის ერთ-გვერდიანი წერილი სათაურით „შენი პატრიოტული ვალი“, რომელშიც მწერალი ახალგაზრდებს შეახსენებს, რომ პატრიოტიზმი ქვეყნის წარსულის, აწმყოს და მომავლის სიყვარულია. ავტორი განსაკუთრებულ ყურადღებას განათლების მნიშვნელობაზე ამახვილებს. მწერლის სიტყვები ერთდროულად ძალიან ზოგადიცაა, ფრთხილიც, გამამხნეველებიც. დისკუსია იმაზე, თუ რა არის პატრიოტიზმი, ნაციონალიზმი და ინტერნაციონალიზმი ჟურნალის მომდევნო ნომრებში გრძელდება, რომლებშიც მოცემულია მეცნიერების, პედაგოგების, საზოგადო მოღვაწეების ინტერვიუები მიმდინარე პროცესების შესახებ.

ცხადია, ეროვნული მოძრაობის უპირველესი მიზანი ქვეყნის დამოუკიდებლობის აღდგენა, დაკარგული ტრადიციების დაბრუნება იყო. ეროვნული ინტერესები გამაერთიანებლის როლს ასრულებდა. სამოქალაქო საზოგადოების ფორმირება ხომ მხოლოდ სუვერენული სახელმწიფოს შემთხვევაშია შესაძლებელი. თუმცა ახალი იდენტობის ძიება სამოქალაქო საზოგადოების ჩამოყალიბების გზით კი არ წარიმართა, არამედ დაეფუძნა ატროფირებული ეროვნული თვითშეგნების რეკონსტრუქციას და ამისთვის აქტიურად იქნა გამოიყენებული პატრიოტული დიქტატი საზოგადოებრივი ცხოვრების სხვადასხვა სფეროზე (სხვათა შორის, ე.წ. პატრიოტული მოტივები შემდგომშიც დიდხანს გაჰყვება ქართულ მწერლობას).

ბ) რელიგიის და ეკლესიის მნიშვნელობა გარდამავალ ეტაპზე

როგორც ცნობილია, 80-იან წლებში ეროვნული თვითშეგნების გააქტიურებაში მნიშვნელოვანი წვლილი ქართულმა ეკლესიამ შეიტანა. 1990 წლიდან ჟურნალსაც ემატება რუბრიკა რელიგიებზე. სტატიები აერთიანებს ინფორმაციას უძველესი რწმენა-წარმოდგენებიდან მოყოლებული დღემდე არსებული რელიგიების შესახებ, განსაკუთრებული ყურადღება კი ქართული მართლმადიდებლური ეკლესიის ისტორიას ეთმობა. იბეჭდება იაკობ გოგებაშვილის ბიბლიური ისტორიები, შესავალში კი აღნიშნულია, რომ დროის სწრაფად ცვლასთან ერთად ბევრი რამ შეიცვალა. მათ შორის უკანასკნელ სამ-ოთხ წელიწადში საგრძნობლად გაიზარდა მოზარდი თაობის ინტერესი რელიგიისადმი და აღნიშნული

რუბრიკა სწორედ ახალგაზრდების ამ მიმართულებით განათლებას ემსახურება.

1990 წლის იანვრის ნომერი საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქის, ილია მეორის ქადაგებით იწყება: „დღეიდან ყოველი ქართველი ადამიანის მკვლელი, მიუხედავად მსხვერპლის (მოკლულის) დანაშაულისა ან უდანაშაულობისა, გამოცხადდეს ქართველი ერის მტრად. მკვლელის სახელი და გვარი შეტანილ იქნეს საპატრიარქოს სპეციალურ წიგნში და გადაეცეს თაობიდან თაობას, როგორც სამარცხვინო და დასაგმობი. საგანგებო ბრძანება ესე მიღებულია, რათა საქართველოში სამუდამოდ აცილებულ იქნეს უმძიმესი ცოდვა და დანაშაული ღვთისა და ერის წინაშე – ძმათა კვლა“. როგორც ჩანს, ეკლესიის პოზიცია სამოქალაქო ომთან მიმართებით სწორედ ამ სიტყვებში გამჟღავნდა და ჟურნალის რედაქციამ გვერდი ვერ აუარა კათალიკოს-პატრიარქის აღნიშნულ ქადაგებას.

1991 წლის ივნისის ნომერი იწყება მიმართვით, რომელშიც ავტორი (რედაქტორი), მკითხველს მოუწოდებს სულიერი ცხოვრების განახლებისკენ, რაც ასე დავიწყებული აქვს ყველას. აფასებს თანამედროვე ვითარებას, აღნიშნავს დანგრეული ეკლესიების აღდგენასა და ახლების შენებას: „მეტი, მეტი გვინდა ეკლესიასალოცავები, ყველგან უნდა გვექონდეს ღვთის სახლი, სოფელშიც და ქალაქშიც, ხოლო დედაქალაქში – ყველა უბანში. და, ალბათ, ურიგო არ იქნებოდა, ახალი უბნებისა თუ მიკრორაიონების დაგეგმარებისას ეკლესიის აშენებაც გაგვეთვალისიწინებინა, რათა ქალაქის ერთი ბოლოდან მეორეში არ ვიაროთ ეკლესიაში“. რამდენიმე ათეულ წელიწადში ეს იდეა კიდევ განხორციელდება. ამასთან, გაჭიანურდება სეკულარიზაციის პროცესი, რომელიც უმნიშვნელოვანესია დემოკრატიული ქვეყნის ცხოვრებისთვის.

როგორც ვხედავთ, ათწლეულების დევნის შემდეგ ეკლესია (ენასთან ერთად) იბრუნებს ისტორიულ როლს, რომელიც ეროვნული თვითმყოფადობის შენარჩუნებას (ამ შემთხვევაში ხელახლა აღმოჩენას) გულისხმობს. იგი აქტიურად ერთვება საზოგადოებრივ პროცესებში და მალე მოიპოვებს მოსახლეობის მაღალ ნდობას. სავარაუდოა, რომ არსებული მყიფე რეალობისა და ქაოსის პირობებში მოსახლეობისთვის მნიშვნელოვანი იყო სტაბილური, ისტორიულად განმტკიცებული (საკრალური მნიშვნელობით

დატვირთული) სისტემის არსებობა. რწმენის თავისუფლად გამოხატვის შესაძლებლობამ კი გზა გაუხსნა რელიგიური გრძობების ჩასახვას და, როგორც ვხედავთ, ეს დისკურსი საყმაწვილო ჟურნალისთვისაც უმნიშვნელოვანესია. სწორედ ამ პერიოდში, პატრიოტულ მოტივებთან ერთად, ძლიერდება პროზელიტიზმი სკოლებში, რაც ინერციით ხშირად დღემდე გრძელდება.

გ) ახალგაზრდები და ეროვნული მოძრაობა. სასკოლო განათლების რეფორმის აუცილებლობა

ჟურნალის ფურცლებზე აქტიურდება დისკუსია ახალგაზრდების – მოსწავლეებისა და სტუდენტების – მონაწილეობის შესახებ საპროტესტო აქციებში. ინტერვიუერთა ნაწილი საკმაოდ ფრთხილი შეფასებებით გამოირჩევა. ახალგაზრდების უპირველეს მიზნად სწავლას მიიჩნევენ. მაგალითად, ისტორიკოსი როინ მეტრეველი სინანულით აღნიშნავს იმას, რომ აქციების გამო სასწავლო პროცესი 1 თვით გვიან დაიწყო. მას გაუმართლებლად მიაჩნია სტუდენტებისა და მოსწავლეების გაფიცვებში მონაწილეობა. იგი მხარს უჭერს ეროვნულ მოძრაობას, თუმცა ყველაფრის კარგად აწონ-დაწონვისკენ მოუწოდებს მკითხველს. თითქმის ყველა ინტერვიუერი ერთხმად აღიარებს, რომ ახალგაზრდულმა კომკავშირმა დაკარგა ფუნქცია და რომ აუცილებელია ახალგაზრდული კავშირები მაქსიმალურად დეპოლიტიზებული იყოს. პროფესორი გუჩი კვარაცხელია საუბრობს იმაზე, რომ უნივერსიტეტში მისულ ახალგაზრდებს არ აქვთ ისეთი საფუძვლიანი ცოდნა, როგორც 50-60-იანი წლების სკოლადამთავრებულებს ჰქონდათ. ამდენად, მოუწოდებს, რომ პირველ რიგში მიიღონ განათლება და ამით დაეხმარონ ახალგაზრდულ დამდგარ ქვეყანას. იგი აკრიტიკებს „ინტელიგენტობის დეფიციტს“ ახალგაზრდებში და მიაჩნია, რომ დაკარგულია უფროსი-სადმი, ქალისადმი პატივისცემა, მორიდებულობა (როგორც ჩანს, ეს ერთგვარი „მარადიული საყვედურია“ წინა თაობისა მომავლების მიმართ). ახალ რეალობასთან ადაპტაციის პარალელურად თაობებს შორის არსებული გაუცხოება მეტად თვალსაჩინო ხდება. დღის წესრიგში დგება უფუნქციო, იდეოლოგიზებული ახალგაზრდული კომკავშირის ნაცვლად ალტერნატიული ახალგაზრდული კავშირების შექმნა. ჟურნალის სხვადასხვა ნომერში

მოთხრობილია რამდენიმე ახალგაზრდული კავშირის შესახებ, რომელთა მიზანი ზოგ შემთხვევაში ქვეყნის ისტორიის შესწავლა და პოპულარიზაცია, ზოგ შემთხვევაში ბუნების დაცვა, ზოგ შემთხვევაში კი ისტორიული ძეგლების მოვლა-პატრონობაა (ერთ-ერთ ნომერში სკაუტების შესახებ სტატიასაც ვხვდებით). 1990 წლის მესამე ნომერში ვხვდებით სტატიას ახალგაზრდული კავშირის „თორელების“ შექმნის შესახებ. შესავალში აღნიშნულია: „აგერ უკვე მეხუთე წელია, რაც გარდაქმნის სიო ქრის ქვეყანაში. მისმა ცხოველყოფელმა ძალამ პიონერშიაც შეაღწია. ნორჩებმა მოინდომეს თავიანთი ორგანიზაციის გარდაქმნა, ხმა აღიმადღეს და თავიანთი გულისტკივილი საქვეყნოდ გამოთქვეს. მათ აღარ მოსწონთ, აღარ აკმაყოფილებთ დოგმატური, ყველა ეროვნებისა თუ რეგიონის თავისებურებათა გაუთვალისწინებლად ერთიანი, „ზემოდან“ ნაკარნახევ-ნაბრძანები მზამზარეული რეცეპტებითა და წესებით ცხოვრება. მათ სასახელოდ უნდა ითქვას, რომ ნორჩები გონივრულად მოქმედებენ და ყველაფერი ძველი ერთი ხელის მოსმით როდი უარყვეს. ის, რაც კარგია, შეინარჩუნეს და განავრცეს“. 1990 წლის მე-7 ნომერში კობა იმედაშვილი საუბრობს იმაზე, რომ ახალგაზრდების გაერთიანება უნდა მოხდეს ინტერესების მიხედვით, როგორც ეს კვაკერების და სკაუტების ორგანიზაციებშია. ამრიგად, პოლიტიზებული და იდეოლოგიზებული ახალგაზრდული კავშირები თავისუფლდებიან წნეხისგან და იჩენენ საკუთარ ინიციატივებს, რომლებიც ძირითადად ეროვნული მიზნებითაა ნასაზრდოები. ისინი უვლიან ისტორიულ ძეგლებს, რაც დასტურია იმისა, როგორ აღდგება გაწყვეტილი კავშირი წარსულსა და აწმყოს შორის. თუმცა ვერ ვიტყვით, რომ ეს ახალგაზრდული კავშირები იდეოლოგიზებული არ არის, თუკი ნაციონალური ნარატივით ნასაზრდოებ მათ ინტერვიუებსა და პროგრამებს გადავხედავთ (ისევ პატრიოტული დიქტატი).

განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იძენს სასკოლო ცხოვრების დეპოლიტიზაცია. 1990 წლის მე-8 ნომერში ვხვდებით საქართველოს სახალხო განათლების მინისტრის მოადგილის, კონსტანტინე გაბაშვილის ინტერვიუ სასკოლო განათლების შესახებ. იგი საუბრობს პროგრამებისა და სწავლების მეთოდების განახლებაზე და აღნიშნავს, რომ სასწავლო პროგრამების გადასინჯვის შე-

დეგად ისტორიის და ლიტერატურის სახელმძღვანელოებიდან ამოღებულია ბევრი ისეთი ნაწარმოები, რომელიც ყალბი და რეალობასთან შეუსაბამო ან პოლიტიზებული იყო. თუმცა ეს სრულიადაც არ იყო იმისი გარანტია, რომ სასკოლო პროგრამა იდეოლოგიზებული არ იქნებოდა. კონტექსტიდან გამომდინარე, გააქტიურდა ე.წ. პატრიოტული თემების ძიება ტექსტებში. საბჭოთა ინერცია გრძელდებოდა სწავლების მეთოდების თვალსაზრისით (ავტორიტარული, მასწავლებელზე და არა მოსწავლეზე ორიენტირებული სწავლება). ჟურნალის რედაქციაში შემოსული მოსწავლეთა წერილები დღევანდელ მკითხველს თანამედროვე მოსწავლის დაწერილიც შეიძლება ეგონოს. ეს ინერცია, მეტიც – საბჭოთა სკოლის ნოსტალგია, იმდენად ძლიერი აღმოჩნდა, დღემდე ბოლომდე არ არის დაძლეული და ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი შემაფერხებელი ფაქტორია თავისუფალი სამოქალაქო საზოგადოების ჩამოყალიბების პროცესში.

საანალიზო მასალაზე დაკვირვების შედეგად გაირკვა, რომ გარდამავალ პერიოდში ქვეყანაში შექმნილმა კრიზისულმა ვითარებამ სათანადო ასახვა ჰპოვა საყმაწვილო პერიოდულ ჟურნალშიც. ეს განსაკუთრებით თვალსაჩინოს ხდის ახალი იდენტობის ძიების საყოველთაოობასა და სირთულეს. დღეს, 30 წლის შემდეგაც, ნათელია, რომ ახალი იდენტობის ძიების გზაზე, მძიმე მემკვიდრეობის გათვალისწინებით, კიდევ ბევრი დაბრკოლება გადასალახი. ხანგრძლივ და ტრავმულ ისტორიულ მონაკვეთებს ინერციულობა ახასიათებს და რამდენიმე თაობა სჭირდება, რათა ჯერ წარსული გამოცდილების სათანადო გადააზრება, შემდეგ კი საკუთარი ისტორიისა და წესრიგის შექმნა მოხდეს. ქვეყნის თავისუფლება ჯერ კიდევ არ ნიშნავს თავისუფალ სამოქალაქო საზოგადოებას. ისევ მერაბ მამარდაშვილს თუ დავესესხებით, მნიშვნელოვანი ისაა, რომ გამოცდილებიდან აზრი გამოიტანო, წინააღმდეგ შემთხვევაში შეიძლება ისე მოკვდე, რომ გამოცდილება უამრავჯერ გამეორდეს, თითქოს შენი ცხოვრება მარადიულად ლეჟავს ერთსა და იმავე ნაჭერს ისე, რომ ვერასდროს გადაყლაპა იგი.

დამოწმებანი:

სანიკიძე 1989: *ინტერვიუ ლევან სანიკიძესთან*. ჟ. პიონერი, №7, 1989.

ქვრივიშვილი 2009: ქვრივიშვილი. *იდენტობის პრობლემა ტრანზიციის პერიოდში მყოფი საქართველოს მაგალითზე*. კრებული „იდენტობა და ნაციონალიზმი“. თბილისი: პოლიტოლოგიის ინსტიტუტი, 2009.

ჭუმბურიძე 1989: „იქნებთან ბედნიერნი და თავისუფალნი“: *ინტერვიუ ზურაბ ჭუმბურიძესთან*. ჟ. პიონერი, №7, 1989.

Maia Kvirkvelia

Georgia, Tbilisi

TSU, PhD Student

Postmodernist Version of Ilia Chavchavadze's Murder in Lasha Imedashvili's Novel „Three Murders in Old Tbilisi“

Detective fiction is a literary work that describes the mystery of a grave crime being solved. One of the most distinguished representatives of this genre in Georgian reality is the winner of “Saba” literary prize Lasha Imedashvili, who in his novel “Three Murders in Old Tbilisi” offers us his insight into the killings of Ivane Machabeli, Ilia Chavchavadze and Dagny Juel . The postmodernist author develops his version of events while duly taking into account the historical reality. The plot of the novel seen as a new version of Ilia’s murder is quite convincing, as the author uses elements of detective fiction.

Key words: detective fiction; postmodernism; Ilia Chavchavadze.